

B. Tóth Klára

Égi idolk

hol a határ a mennyei riviérán
ha már az ég is maga fölé néz
monumentális felhőarcok
merednek fölfelé
rózsaszín fénykaréj-övezte
szürke profilok
mintha a Húsvét-szigeti
monolitok keresnék
a maguk igazságát
egy felsőbb horizonton
a létezés titka mögé lesni
megkövesedett arcukat
felpuhítani az öröklé(t)
oldatában

Áldásküldő

Képzeld egy térképet
szállj fölé
tekints le a magasból
keress egy várost
gyűjts marokba
minden áldást
mit összekotorsz
az égen
morzsold el
a felhők fölött
szitáljon le
mint könnyű
nyári zápor
házra szobára
fuldokló légutakra
kettéhasított arcok
tágranyílt pupilláira

Anti-átok

Váljék a gyűlöletedből áldás
pusztítótüzedből megbocsájtás

dühödt dohogásból hálaének
küldessék a szférák Istenének

maró szavad vitriolos gőze
csapódjék le szelíd szóesőbe

s még innen a lélekpusztuláson
foganjon meg rajtad anti-átkom

A. Bak Péter

Rudnay Gyula (1878–1957)

Múltba merengő, jövőbe látó – a magyar lelkiség
festője

Rudnay Gyula munkásságáról sokan sokfélét
írtak. Szerepét, jelentőségét, a magyar művészet-
ben elfoglalt helyét sokan vitatták és vitatják ma
is – ugyan magasztalták is, sőt ki is tüntették –
majd a sűrűn hangoztatott és műveiben is gyak-
ran kifejezésre jutó nemzeti elkötelezettsége mi-
att elhallgatták, elfelejtették.

Regényes tájon, a felvidéki Pelsőcön született
1878. január 9-én. Édesapja vendéglős volt.
Rudnay Gyula gyermekéveit Pelsőcön, Salgótar-
jánban, Rudabányán, Sajógömörön, Tornalján,
Miskolcon és Bején töltötte. Itt ismerte és szeret-
te meg mélységében a természetet. Gondolatvi-
lágára hatottak az itt élő emberek, állatok, szo-
kások, beszédek, babonák, balladák. Nyolcéves
korában kezdett el rajzolni. Tizenhárom éves
volt, amikor édesapját elvesztette. Életének ő
volt a legnagyobb, örökké élő élménye. A magára
maradt édesanya nagy szegénységben nevelte
hat gyermekét. Ekkor már Budapesten éltek,
ahol Rudnay Gyula 1893-ban beiratkozott az
Iparművészeti Iskolába. 1895 őszén Münchenbe
utazott Hollósy Simon szabadiskolájába. A nya-
rakat Nagybányán tölti. Közben rövid tanul-
mányúton Rómában jár. Ez idő tájt készült fest-
ményeiből látható, hogy Rudnay megtanulta
Hollósynál a szigorúan valóság-hű természetáb-
rázolást. A Nagybányán eltöltött nyarak érlelően
alakították művészetét. Közel hét esztendei ta-
nulás után, 1903-ban Párizsba utazik. Megis-
merkedik Pásztor János szobrászművésszel. El-
sősorban a múzeumok remekei kötötték le fi-
gyelmét. Ami Párizs életéből élményszerűen ha-
tott rá, az grafikáiban csakhamar megmutatko-
zott. Rajzai a francia menhelyek öregjeit elmé-
lyedő drámaisággal örökítik meg. Alakjai ma-
gukba roskadt kis öregek, Gorkij emberei. Ahogy
a fehérek és a fekete árnyékok játékában meg-
megcsillant egy-egy arcot, abban már későbbi
olajképeinek festői magva is megmutatkozik. De
bárhon is járt Európában, szemléletét az itthoni
környezet alakította: „A mi művészetünk alapja
csak e föld és e föld népének kultúrája lehet. Ha
megvan a magyar zenének, a magyar dalnak a
maga külön világa, akkor meg kell lennie a ma-
gyar piktúrának is. A nemzeti tradíciók nélkül
nemzeti művészet el sem képzelhető.”

Fiatalkori nagy élménye az orosz kritikai rea-
lista irodalom volt, ennek hatására fordult a
népélet tanulmányozása és a realizmus felé. Sa-
játos nemzeti stílus művészetet akart, ezért 1905-

ben Hódmezővásárhelyre költözött. Itt kapcsolatba kerül Tornyai Jánossal és Endre Bélával. Művészetére fejlesztően hat a baráti környezet. Mindnyájan nehéz körülmények között éltek, de gondjaik nem térítették el kitűzött céljuktól: a nép életét akarják megismerni és kifejezni. Festői látása ez időben leginkább Munkácsyével mutat rokonságot. A művészen egyre erőteljesebb az igény sajátos festői világának kialakítására. 1910-ben Pásztor János szobrász barátjával Budapestre költözik, és megrendezi első kiállítását a Párizsi Áruház Lotz-termében. Rudnay kedvenc színei az angolvörös, fekete, fehér, párizsi kék és a nedvzöld. Kiállított művein már jelentkezik az erőteljes kontrasztok kedvelése, az ecsetkezelés lendülete, bátorsága. Virtuozitása a lélekábrázolás elmélyültségével párosult. Az első világháború alatt Losoncon teljesített szolgálatot mint tartalékos, nagyothallása miatt. A háború monumentális drámai kompozícióiban tükröződik: menekülőket ábrázoló képek sorát festi. 1918-ban az Ernst Múzeumban rendezi meg nagyszerű gyűjteményes kiállítását Pásztor János szobrásszal együtt. Első méltatója Lyka Károly művészettörténész, a „Művészet” című folyóirat főszerkesztője. 1919-ben házat vesz a Somogy megyei Bábonyban, ahol a nyarakat tölti, és számtalan képét itt festi. Ezt az időszakot örökítik meg a „Kirándulás”, „Nagybábonyi utca”, „Viharos falu”, „Bábonyi részlet” című festményei. A házat 1978-ban helyreállíttatta Dr. Halasy Miklós főorvos, Rudnay Gyula szerető unokája. A kertben elhelyezte nagyapja életnagyságú bronzszobrát. Az emlékház látogatható. Rudnay Gyulát 1922-ben a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola tanárává nevezik ki, majd négy évig a Főiskola rektora. Művei eljutnak külföldre is. 1921-ben Hágában és Amszterdamban, 1922-ben és 1924-ben Velencében állít ki. 1923-ban rézkarcait album formájában Tamás Henrik kiadja. 1924-ben nagy aranyérmel nyer Bécsben, Genovában. 1925-ben gyűjteményes kiállítása van Milánóban és Zürichben. Nagy sikerrel szerepel még az alábbi városokban: Oslo, Helsinki, Varsó, Krakkó, Róma, London, Brüsszel, San Francisco, Pittsburg, New York, Ankara. E kiállítások kapcsán egymás után kerülnek művei külföldi múzeumokba. 1926-ban elkészíti az Országház részére a „Pusztaszeri Országgyűlés” című nagyméretű gobelinjét. A Szinyei Merse Pál Társaság tagja. 1934-ben a Fővárosi, 1942-ben az Állami Nagy Aranyéremmel tüntették ki.

1935-ben megkapja a Corvin-koszorú kitüntetést, 1941-ben a Magyar Corvin-lánc kitüntetést. 1946-ban Baján, az akkori megyeszékhelyen, művésztelepet alapít, és megszervezi a „Rudnay Gyula Népi Szabadakadémiát”, amelynek 1953-ig igazgatója. Itt tanít legkedvesebb főiskolai tanítványa,

majd tanársegédje P. Bak János is, aki a titkári teendőket is ellátja. Egymás melletti műteremlakás-ban laknak a Vojnich-kúriában (ma Nagy István Képtár). Rudnay Gyula és P. Bak János elköltözésével a művésztelep és szabadakadémia 1953-ban megszűnik működni. 1948-ban Pro Arte kitüntetést, 1949-ben Kossuth-díjat kap.

1953 decemberében gyűjteményes kiállítása nyílik az Országos Szépművészeti Múzeumban a 75 éves mesternek. Ebből az alkalomból megkapja a Kiváló Művész címet.

79 éves korában, 1957. január 4-én éri a halál.

Rudnay Gyula emberi alakja mintha festészetéből lépne ki: előttünk van keze mozdulatának finom szertartásossága, koccintásra nyújtott poharának gálans és szívélyes tartása, tekintetének melegsége, bölcsessége, álmodása, hegedűjátékának szívből csordulása, csendes beszédének finom ritmusa.

Arra a kérdésre, hogy mikor is van készen a kép? Rudnay válasza: „Amikor beáll a csend”.

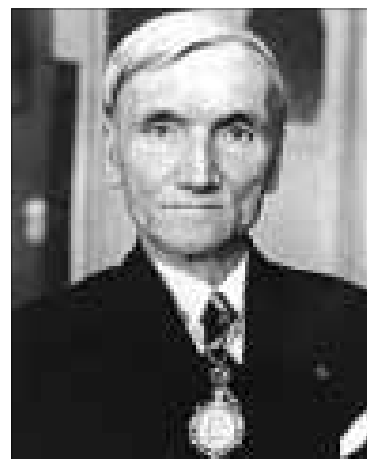
A modern izmusok vágató, fel- és eltűnő áramában képei egy megtartó, szilárd és vonzó szigetet alkotnak. Rudnay Gyulának minden képe magyar jeleneteket, magyar tájakat, magyar embereket ábrázol. Ezeket valósággal átítatja, és áthatja az a csodálatos szeretet, amellyel hazája, nemzete iránt viseltetik. Ez művészetének mindmáig átható ereje. Életműve a magyar nemzeti festészet kiemelkedően értékes és meghatározó része.

Emléktáblája látható: Budapesten, a Ferenc krt. 40., a Budafoki út 16-18. szám alatt, Baján, a Vojnich Kúria falán, mint egykori lakhelyein. Jászberényben, a Gyöngyösi út 7. szám alatt. 2014. április 15-én avatták emléktábláját a Jász-sági Művészetpártolók. Emlékének ápolására 1994-ben megalakult a Rudnay Gyula Társaság, amelynek első elnöke László Gyula, Széchenyi-díjas régészprofesszor volt. Jelenlegi elnöke 2010 óta A. Bak Péter, Petőfi-díjas művészeti író, Rudnay Gyula keresztfia.

Rudnay Gyula sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben található.

Felhasznált irodalom

Bényi László: Rudnay Gyula. Budapest: Képzőművészeti Alap kiadóvállalat, 1961.

Rudnay Gyula festőművész

Lab, K